

п'ютерної мережі, або ж його варто вважати самостійним видом змістовної телекомунікації, оскільки він одночасно пропонує послуги пошукової Інтернет-системи. Проте, хто б не відповідав за контроль: очікування, у тому числі й економічні, пов'язані з технічними нововведеннями, виправдаються тільки в тому випадку, якщо споживачі зможуть їм довіряти. А для цього необхідний надійний захист даних.

Федеральний закон про захист даних містить декілька положень, відповідно до котрих доступ до техніки, яка обробляє дані, робота на ній і використання накопиченої інформації дозволяються тільки певному колу осіб і підлягають контролю. Ці вимоги сформульовані, однак, в досить загальній формі, щоб умови збереження даних могли бути модифіковані в залежності від конкретних умов і технічного прогресу.

При цьому важливе значення набувають принципи запобігання збору зайвих даних і ощадливого поводження з інформацією. Це означає, що вибір і структура систем обробки даних повинні бути такими, щоб вони взагалі не обробляли або обробляли якнайменше особистих даних громадян. Негативним прикладом можуть слугувати мобільні телефони, які визначають місцезнаходження абонента в момент початку розмови, хоча тарифи в мережах мобільного телефонного зв'язку не залежать від відстані між учасниками розмови. Тут "принцип найкращого задоволення потреб клієнта поставлений з ніг на голову", – вважає Федеральний уповноважений із захисту даних.

У той же час, цілеспрямоване використання техніки, яка відповідає вимогам захисту даних (англ. "privacy enhancing technology"), може значно зменшити загрозу для інформаційного самовизначення окремих громадян. [15] Ця вимога міститься також в опублікованій в 1998 р. доповіді спеціальної комісії Німецького Бундестагу "Майбутнє засобів інформації в економіці і суспільстві – шлях Німеччини в інформаційне суспільство".

В інтересах інформаційної безпеки Федеральний уряд ще в 1991 році створив "Федеральне відомство із

забезпечення безпеки в сфері інформаційної техніки" (нім. *Bundesamt fuer Sicherheit in der Informationstechnik*), яке, крім всього іншого, повинне надавати консультативну допомогу з технічних питань Федеральному уповноваженому із захисту даних [16]. Федеральне відомство повинне також оцінювати безпеку запропонованих на ринку інформаційних систем і, в разі потреби, надавати їм сертифікати безпеки, які можуть ефективно використовуватися в рекламних цілях у сфері електронної торгівлі у ФРН.

1. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce). – http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/dat/2000/en_300L0031.html.
2. Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community Framework for Electronic Signatures (Electronic Signatures Directive). – <http://europa.eu.int/comm/dg15/en/media/sign/electsignen.pdf>.
3. Informations- und Kommunikationsdienstegesetz. – <http://www.iid.de/rahmen/iukdgeb.html>.
4. Digital Signature Ordinance. – <http://www.iid.de/iukdg/gesetz/signve.html>.
5. Forschung von Baker&McKenzie. – <http://www.bmck.com/ecommerce/germany.html>.
6. Federal Republic of Germany. Bundesregierung Background Information. – <http://www.iid.de/iukdg/gesetz/engindex.html>.
7. Federal Republic of Germany. "Signature Law Passes Bundesrat and Can Take Effect Without Delay". – March 2001. – Bundesregierung Background Information. – Germany in the Global Economy. – Fr 2001/03/09. – <http://www.iid.de/iukdg/eval/VIB2Referentenentwurfenglisch.pdf>.
8. Signaturgesetz. – http://www.gesetze-im-internet.de/sigg_2001/.
9. Forschung von Baker&McKenzie. – <http://www.bmck.com/ecommerce/germany.htm>.
10. Allgemeine Anforderungen. Signaturgesetz. – http://www.gesetze-im-internet.de/sigg_2001/_4.html.
11. Organisationsstruktur. Regulierungsbehoerde fuer Telekommunikation und Post. – http://www.regtp.de/behoerde/start/in_01-01-00-00-00_m/fs.html.
12. Regulierungsbehoerde fuer Telekommunikation und Post. – <http://www.regtp.de/>.
13. German Government Position Paper on the International Recognition of Digital Signatures. – http://www.kuner.com/data/sig/gov_digsig_recognition.html.
14. Richtlinie 95/46/EG des Europäischen Parlaments und des Rates vom 24. Oktober 1995 zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten und zum freien Datenverkehr. – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:de.html>.
15. Privacy-enhancing technologies. – http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy_enhancing_technologies.
16. Bundesamt fuer Sicherheit in der Informationstechnik. – https://www.bsi.bund.de/chn_165/DE/Home/home_node.html.

Надійшла до редколегії 12.09.11

М. Безнощенко, канд. екон. наук, доц.

НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ВІД ДЕПОЗИТІВ

У статті аналізуються можливі позитивні та негативні наслідки введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів на економіку України. Розглянуто не лише основні якісні зміни, але й наведена кількісна оцінка впливу введення податку на економіку України. В статті розглянута практика оподаткування доходів від депозитів в інших країнах з ринковою економікою.

The article examines the possible positive and negative consequences of introduction of tax on personal income from deposits for the economy of Ukraine. The article considers not only the main qualitative changes, but provides quantitative assessment of impact of the tax on the economy of Ukraine. The article also shows the practice of taxation of income from deposits in other market economies.

Останнім часом, у зв'язку із запропонованим в одному з варіантів Податкового кодексу України введенням оподаткування доходів громадян від депозитів [1], актуальною стала дискусія щодо можливих наслідків такого кроку у фінансовій політиці. В цьому контексті ми вважаємо необхідним проаналізувати можливий вплив цього податку на схильність домогосподарств до заощаджень, на кредитні та депозитні ставки, на доходи державного бюджету і на розвиток економіки в цілому.

Ефекти введення податку на доходи від депозитів є однією з актуальних і все ще недостатньо вивчених тем серед економістів інших, у тому числі розвинених, країн. Слід зауважити, що ця проблематика досить широко обговорюється науковцями всього світу. Дослідження з питань оподаткування індивідуального доходу проводили такі вчені як Беслі Т., Гордон Р., Мертон Р., Менків Г.,

Міррліс Дж., Потерба Дж., Стігліц Дж. та інші. Серед вітчизняних вчених виділимо таких авторів як Варналій З.С., Данілов О.М., Лисенко В.В., Мельник В.П., Серебрянський Д.М., Тарангул Л.Л., Швабій К.І., Циганов С.А. та інші. Крім того дослідженнями у цій галузі займаються цілі наукові інститути як в Україні так і практично в кожній країні світу. На нашу думку, ретельний попередній аналіз таких ефектів є необхідною передумовою впровадження відповідного податку.

У якості першого кроку в аналізі можливих наслідків введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів пропонуємо вивчити ситуацію з оподаткуванням процентного доходу, у тому числі доходів від депозитів у інших країнах світу та розглянути основні аргументи на користь та проти введення такого податку.

Таблиця 1. Ставки податку на процентний дохід в окремих країнах світу у 2010 році

Країна	Ставка податку на доходи фізичних осіб від депозитів	Країна	Ставка податку на доходи фізичних осіб від депозитів
Високорозвинені країни		Країни-сусіди України та країни пострадянського простору	
Австрія	0%	Білорусія	0%
Данія	38%-59%	Естонія	0%
Нідерланди	0%-59%	Казахстан	10%
Великобританія	20%	Латвія	0%
Швеція	0%-57%	Литва	10%
Канада	0%-29%	Молдова	0%-18%
Італія	27%	Польща	20%
Іспанія	24%-43%	Росія	0% (з певними обмеженнями)
Німеччина	0%-45%	Туреччина	15%-35%
США	10%-35%	Угорщина	0%
Фінляндія	28%	Чеська Республіка	15%
Франція	5,5%-40%	Україна	0% (можливо 5% з 2011р.)

Джерело: складено автором на основі даних www.worldwide-tax.com та www.oecd.org [13], [14]

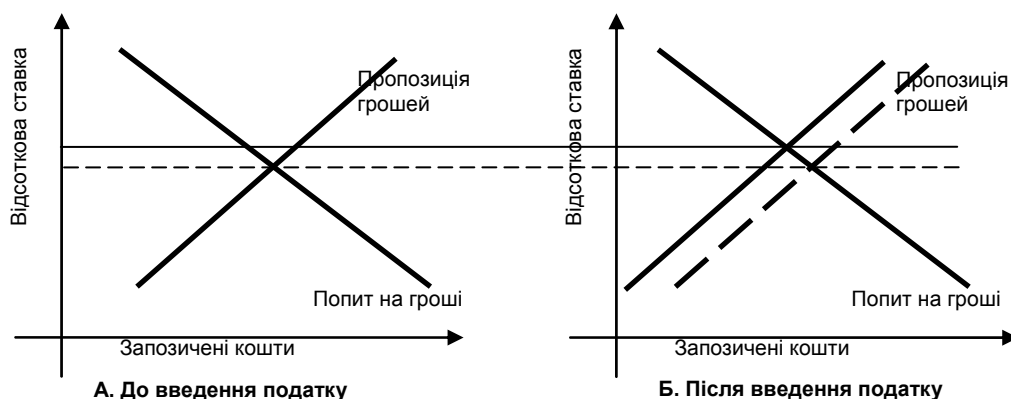
У міжнародній практиці політика збирання податку з процентного доходу, у тому числі доходу від депозитів, є достатньо поширеною серед країн з високим рівнем економічного розвитку (див. табл. 1). Ставка податку по таким доходам, як правило, дорівнює діючій в країні ставці податку на доходи фізичних осіб. У нових країнах з ринковою економікою практика застосування цього податку є не такою поширеною. Можемо зауважити, що серед пострадянських країн-сусідів України такий податок існує лише в Молдові. Ті країни, які ввели податок на доходи фізичних осіб від депозитів мають, як правило, добре розвинену банківську систему та високий обсяг депозитних ресурсів в банках по відношенню до ВВП. На нашу думку, цей факт свідчить про те, що такий податок варто вводити в умовах сталого економічного розвитку та надійної, стабільної, сформованої банківської системи і високого рівня довіри населення до банків і держави, чого, на жаль, поки що немає в Україні.

У світовій практиці існують три можливі типи процедури стягнення податку на проценти. Перша процедура, яка використовується у більшості європейських країн, передбачає, що податок стягується при виплаті процентів, хоча ставки податку значно різняться (див. табл. 1). За цією схемою платник податків сплачує ці податки "заочно", тобто податок для нього означає зменшення депозитного доходу, а податковим агентом виступає депозитна установа. Цей тип сплати податку отримав назву "податок, що утримується у джерела доходу" (англ. Tax Deducted at Source). Така процедура сплати податку є найлегшою для платника і має низькі операційні витрати для податкової адміністрації. Другий варіант процедури сплати податку передбачає включення процентного доходу до річної податкової декларації та оподаткування у складі сукупного доходу фізичної особи. Серед європейських країн така процедура використовується у Швеції, Данії та Нідерландах. Третій варі-

ант процедури збору податку на проценти використовується у таких країнах як Німеччина, Франція, Іспанія і передбачає передоплату податку на доходи від депозитів. Податок з процентів стягується у формі авансового вкладу або передоплати прибуткового податку. Потім сплачена наперед сума вираховується із сукупного податкового зобов'язання фізичної особи.

Зауважимо, що наявність диференціації в ставках оподаткування одних і тих самих доходів у різних країнах Європейського Союзу створює велику кількість можливостей для ухилення від сплати податку. Країни з відносно низькими ставками податку отримують приплив капіталу з країн із відносно великими податковими ставками. За оцінками фахівців, щорічні витрати Німеччини пов'язані з відпливом капіталу перевищують 7 млрд. євро щорічно. Проблема компенсації втрат пов'язаних із переливом капіталу розв'язується в рамках ЄС щонайменше у два способи. По-перше, громадян інших країн ЄС, що отримали процентні доходи на території даної країни, мають звітувати про такі доходи до податкових органів країни походження. По-друге, податок на проценти по депозитах стягується установою, що проводить виплату процентів, і пересилається уряду країни походження громадянина.

Розглянемо вплив податку на доходи фізичних осіб від депозитів на відсоткові ставки, використавши для цього модель попиту та пропозиції грошей, запропоновану у 1930 році Ірвінгом Фішером [3]. На рис. 1 (А) показано криві попиту та пропозиції грошей у стані рівноваги. У даному випадку кошти на ринку запозичень виступають у ролі товару, а відсоткова ставка у якості його ціни. Чим більшою буде відсоткова ставка, тим більше буде бажаючих надати гроші в борг, що ілюструється кривою пропозиції грошей. Попит на гроші навпаки, зменшується із зростанням відсоткової ставки.

Джерело: Побудовано автором на основі [2, с. 396].

Рис 1. Рівноважна відсоткова ставка та вплив на неї введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів

Згідно із моделлю Фішера [3] відсоткова ставка може змінитися лише у випадку зміни попиту та пропозиції на ринку запозичень. За будь-якої заданої величини відсоткової ставки сукупний попит фірм на запозичені кошти буде залежати від їх уявлень про можливості прибуткового інвестування. Ці уявлення змінюються з виникненням нових технологій та нових поглядів на перспективи економічного розвитку. На нашу думку, введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів не змінить обсягів попиту на запозичені кошти, так як цей податок прямо не впливає на оцінку фірмами можливостей щодо перспектив інвестування. Що ж до кривої пропозиції, то вона залежить в основному від багатства населення та від розподілу цього багатства. Для населення, для когось депозитні вклади є способом заощадження коштів і однією з небагатьох відносно безризикових інвестиційних можливостей реальна доходність депозитів знизиться на величину податку; відповідно, бажаних надати ринку свої кошти стане менше. Домогосподарства стануть шукати інших можливостей для використання тимчасово вільних коштів. Відбудеться зсув кривої пропозиції вліво, що у підсумку повинно призвести до підвищення відсоткової ставки з одночасним скороченням як попиту, так і пропозиції на ринку запозичень (див. рис 1 (Б)).

Даний якісний аналіз вказує на дестимулюючий вплив фіскальної політики на економіку. Адже зменшення пропозиції на грошовому ринку і зростання цін на гроші матиме негативний вплив на економічне зростання. Проте залишається відкритим питання про те, що переважить: додаткові доходи від податку на депозити фізичних осіб чи скорочення надходжень від податку на прибуток, ПДВ та інших податків, пов'язаних із уповільненням економічного розвитку?

Слід зазначити, що це вже не перша спроба ввести податок на доходи від депозитів в Україні. У листопаді 2002 року Верховна Рада України вже приймала у першому читанні Закон України "Про податок на доходи фізичних осіб", запропонований депутатом Сергієм Терехініним із пропозицією впровадження 5%-го податку на проценти по депозитах як в національній, так і в іноземній валютах. Серед аргументів, які наводилися на користь податку окрім наповнення бюджету, вказувалося на те, що надходження від депозитів є однією з форм доходу від капіталу. Отже, вони підлягають оподаткуванню як і будь-які інші доходи.

У 2001 році Інститут економічних досліджень разом з Німецькою консультативною групою наголошували на тому, що звільнення процентів по депозитах від оподаткування в той час, коли дивіденди підлягають оподаткуванню, призводить до викривлення інвестиційних стимулів для фізичних осіб та створює можливості для ухилення від сплати податку. З огляду на це, всі типи доходу від капіталу мають оподатковуватись, а ставки податку на дивіденди та проценти по цінних паперах і депозитах мають поступово зближуватись [8].

Оцінимо потенційні доходи бюджету від введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів. За даними НБУ [12], обсяг залучених депозитними корпораціями (крім НБУ) депозитів від домогосподарств склав у вересні 2010 року 261 млрд. грн. (у тому числі у національній валюті: 134 млрд. грн. (51%), у іноземній валюті 127 млрд. грн. (49%)).

Доходність короткострокових депозитів для фізичних осіб у вересні 2010 року коливалась в межах 12,6-16,4% і складала у середньому 15%; доходність довгострокових депозитів була 17-19,1%, у середньому 17,9%. Короткострокові депозити у національній валюті (на вимогу та до 1 року) склали 87,7 млрд. грн. (65%

від всіх депозитів у національній валюті). Довгострокові депозити у національній валюті склали 46,3 млрд. грн. (35% від всіх депозитів у національній валюті).

Вартість короткострокових валютних депозитів складала 6,9-8%, у середньому 7,4%, вартість довгострокових валютних депозитів складала 8,3-10,1%, у середньому 9,1%. Короткострокові депозити в іноземній валюті (на вимогу та до 1 року) склали 78,4 млрд. грн. (61% від всіх депозитів в іноземній валюті). Довгострокові депозити в іноземній валюті склали 49,1 млрд. грн. (39% від всіх депозитів у національній валюті).

Припустимо, що ці дані є типовими для сучасного стану банківської системи і оцінимо на основі наведених даних потенційну річну величину податку на доходи фізичних осіб від депозитів за ставкою 5% яка була запропонована в одному з проєктів Податкового кодексу України:

Податкові надходження = 5% × 87,7 млрд. грн. × 15% + 5% × 46,3 млрд. грн. × 17,9% + 5% × 78,4 млрд. грн. × 7,4% + 5% × 49,1 млрд. грн. × 9,1% = 0,66 млрд. грн. + 0,41 млрд. грн. + 0,29 млрд. грн. + 0,22 млрд. грн. = 1,59 млрд. грн.

Дана величина складає 0,63% від величини запланованих надходжень державного бюджету України на 2010 рік (252,75 млрд. грн.). Звичайно, в наступних періодах ця величина буде залежати від конкретної кількості депозитів у банківській системі та від депозитних ставок, що будуть існувати на той момент; але її порядок, на нашу думку, у найближчі роки суттєво не зміниться.

На підставі нашої гіпотези про загальне підвищення кредитних ставок спробуємо оцінити величину такого зростання. З даними НБУ, у вересні 2010 року середня відсоткова ставка по кредитах, наданим депозитними корпораціями була 13,8% (у тому числі в національній валюті – 14,6% та в іноземній – 10,3%). Логічно припустити, що зростання відсоткової ставки буде відбуватися у межах, близьких до запропонованої податкової ставки 5%. Тобто, кредитні ставки зростуть в середньому на 0,69 відсоткових пункти (5% × 13,8%), кредитні ставки в національній валюті зростуть на 0,73 відсоткових пункти, в іноземній – на 0,52 відсоткових пункти.

Якщо подивитись на обсяг кредитів, наданих депозитними корпораціями Україні резидентам України, то у вересні 2010 року ця цифра складала 728,6 млрд. грн. Відповідно, згідно з нашими розрахунками, додаткові витрати економічних суб'єктів України зростуть на 5,03 млрд. грн. = (0,0069% × 728,6 млрд. грн.).

При оцінці зміни темпів зростання депозитів фізичних осіб у банківській системі необхідно наголосити на тому, що це питання в основному залежить від ставлення (уподобань) фізичних осіб щодо нового регулювання. З однієї сторони, 5%-ий податок на доходи від депозитів не є катастрофічним і не занадто сильно знижує доходи громадян від депозитів. З іншої сторони, лише сама можливість введення такого податку викликає стійку негативну реакцію у громадян і знижує рівень довіри до банківської системи. У даному контексті ми вважаємо необхідним провести соціологічні дослідження щодо ставлення громадян до цього податку для того, щоб більш точно спрогнозувати їх поведінку.

Якщо оцінювати вплив введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів на схильність домогосподарств до заощадження то можна чітко відповісти, що скорочення ефективної доходності депозитів для населення матиме негативний ефект на схильність до заощадження. Цей ефект навряд чи можна назвати позитивним для сучасного стану економіки України. В Україні співвідношення між депозитами населення та ВВП у 2009 році складало 36,6% [15], що в 2-3 рази менше,

ніж в розвинених країнах. В Україні ми можемо констатувати недостатність вкладень у депозитні інститути. Це свідчить, по-перше, про значний потенціал для залучення ресурсів до банківської системи, по-друге, про низький рівень довіри населення до банків. Окрім того, можна припустити, що населення України має низьку схильність до заощаджень, але це складно перевірити зважаючи на великий відсоток тіньової економіки. Наразі важко сказати напевне, яку частину свого доходу українці заощаджують, але можна спрогнозувати, що зниження доходності депозитних вкладів з одночасним зменшенням довіри до банків призведе до перетікання заощаджень з банків до домашніх готівкових заощаджень. В свою чергу, збільшення готівкових заощаджень стимулює, по-перше, зростання доларизації тіньової економіки, так як громадяни більше довіряють готівковому долару та євро, ніж готівковій гривні, по-друге, це стимулюватиме поточне споживання як спробу протидії інфляційним очікуванням.

Якщо підсумувати основні прогнозовані наслідки введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів, то можна виділити наступні позитивні наслідки введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів:

1. Додаткові надходження до бюджету у розмірі близько 0,5-0,7% від розміру доходів державного бюджету.
2. Вирівнювання оподаткування по різним формам доходу від капіталу, зменшення можливостей для ухилення від податків.

Негативними наслідками введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів стануть:

1. Зменшення кількості бажаючих вкладати кошти у банківську систему, зокрема, у зв'язку з можливою необхідністю порушення банківської таємниці.
2. Підвищення відсоткових ставок для бізнесу і, як наслідок, певне уповільнення темпів економічного зростання.
3. Зростання витрат банків, оскільки банки будуть виступати податковими агентами, то їм буде необхідно наймати нових працівників, які будуть вести розрахунки з податковою.
4. Податок буде в цілому негативно впливати на схильність населення до заощадження.

В цілому можемо констатувати, що за результатами нашого аналізу наслідки введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів не можна звести до лише позитивних або лише негативних. Ця ж думка присутня і в інших публікаціях з цієї проблематики. Не існує згоди щодо доцільності запропонованого податку і серед представників діючої українською влади. Так, голова НБУ В.Стельмах сумнівається в доцільності введення оподаткування доходів фізичних осіб від банківських депозитів у тому вигляді, яке передбачено проектом Податкового кодексу [7].

Голова НБУ наголошує, що позиція регулятора полягає в тому, що дохід від депозитів повинен зберігати вкладникам вартість грошей. *"Тобто, відсоток у межах інфляції не повинен обкладатися. Понад інфляцію – треба думати, може, і треба, але необхідно вибрати оптимальний варіант"*, – зазначив Голова НБУ. На думку Стельмаха, введення податку на доходи від депозитів може призвести до таких небажаних наслідків, як подорожчання кредитів або перехід населення з депозитів на готівку, що спричинить за собою тиск на ринок товарів і тиск на інфляцію. Крім того, на думку В. Стельмаха, адмініструвати цей податок дуже складно.

В той же час заступник міністра фінансів України Єфименко Т. позитивно оцінює введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів та наводить у якості головного аргументу наявність такої практики у країнах ЄС [16]. Їй опонує представник банківського середовища Пушкар'єв В., голова правління "ВТБ-Банку", наголошуючи на загрозі фактично подвійного оподаткування: "Клієнти банків приносять на депозити вже зароблені гроші, з яких раніше вже були сплачені податки. Я розумію тих, хто хоче заробити, але вважаю великою помилкою бажання "здерти дві шкіри" [17]. В той же час інший відомий банкір Тимонькін Б., голова правління "Укрсоцбанку", виступає за обов'язкове введення такого податку: "Якщо подивитися економіку будь-якого універсального банку, то дві третини доходів, які ми заробляємо, ідуть на виплату відсотків. Дві третини. Тобто головним вигодонабувачем від нашої роботи є не акціонери, не колектив, не держава, а підприємства і населення. Виходить, що дві третини доходу йдуть в офшорну діру. Оподатковувати, без сумніву, потрібно" [17].

Підсумовуючи, зазначимо, що практика оподаткування пасивного процентного доходу, в тому числі доходу від депозитів є поширеною у світі і може слугувати одним з інструментів фіскальної політики. Проте, на нашу думку, в Україні, станом на 2010 рік, негативні аргументи проти введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів перевищують позитивні, тому вважаємо, що введення такого податку в Україні, наразі, є не доречим. Перш за все, через занадто малий фіскальний ефект у порівнянні із потенційними втратами для економіки України. Передумовами введення такого податку можна вважати стабільність у банківській сфері, збільшення обсягу депозитів у банківській системі та стан сталого зростання економіки. Вважаємо, що введення податку на доходи фізичних осіб від депозитів буде доцільним кроком лише у фазі активного зростання економіки. Тоді введення цього податку буде відносно безболісним для економіки і навіть буде кроком захисту економіки від перегріву.

1. Проект "Податкового кодексу України" – <http://sta.gov.ua/doccatalog/document?id=291169>.
2. Ченг Ф. Ли, Джозеф І. Финнерти Финансы корпораций: теория, методы и практика. Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – XVIII, 686 с.
3. Fisher I. The Theory of Interest, as determined by impatience to spend income and opportunity to invest it (1930).
4. Bernheim B. Douglas, Taxation and Savings. – NBER, March 1999. – Working Paper 7061. – 107 p.
5. Закон України "Про Державний бюджет України на 2010 рік".
6. Jones M. Sally Principles of Taxation: For Business and Investment Planning. – Irwin: McGraw-Hill, 1999. – 506 p.
7. Уряд ініціює податок на депозити // Дзеркало тижня, 3 вересня 2010.
8. Чи потрібно вводити в Україні податок на проценти: резюме. – Інститут політичних досліджень та Політичних консультацій, 2003, – S 27 – 8 с.
9. Gordon H. Roger Taxation of Interest Income. – Univ. of California, 29 Apr, 2003. – 16 p.
10. Klautke T., Weichenrieder A. Interest Income Tax Evasion, the EU Savings Directive, and Capital Market Effects. – Goethe-University Frankfurt, 26 Jan 2009. – 20 p.
11. Martinez-Serrano A. Patterson B. Taxation in Europe: recent developments. – European Parliament Economic Affairs Series, Jan 2003. – ECON 131 EN. – 116 p.
12. <http://www.bank.gov.ua/> – офіційна інтернет-сторінка Національного Банку України.
13. <http://www.worldwide-tax.com/> – спеціалізований Інтернет-ресурс присвячений податковим системам різних країн.
14. http://www.oecd.org/home/0,3305,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html – Офіційний статистичний портал Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD).
15. <http://bank.gov.ua/Statist/index.htm> – Офіційний статистичний портал Національного Банку України.
16. Сколотянний Ю., Яценко Н. Тетяна ЄФІМЕНКО: "Оподаткування – це не самоціль, а спосіб регулювання національної економіки" // Дзеркало Тижня. – №18, 15-21 травня 2010.
17. <http://news.finance.ua/ru/toplist/~2/2/201822> – Алексеев А. "Депозитный" налог: иллюзорные вызовы и дополнительные возможности // Интернет-портал Финанс.УА.

Надійшла до редколегії 12.09.11